

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

LETNIK XII. — ST. 25

LJUBLJANA, 19. junija 1953

Istra je proslavila deseto obletnico osvoboditve

NEUMORNI IN ZVESTI

NA STRAŽI PRED NAPADALCEM

Da naj bo to kdor koli in naj kaže kakršno hoče lice

Naše ljudstvo je pripravljeno braniti sleherno ped svoje zemlje. — Pripravljene smo razpravljati z italijanskimi državniki o rešitvi tržaškega vprašanja, toda upoštevati morajo naše pravične zahteve. — V boju s sovjetskim imperializmom so naši narodi zmagali. — Utrjevati moramo Zvezo balkanskih narodov

Minulo nedeljo je istrsko ljudstvo proslavilo deseto obletnico svoje osvoboditve izpod italijanskega fašističnega jarma. V istrskem mestecu Pazinu se je zbralo okrog sto tisoč Istranov, Slovencev in Hrvatov, med katerimi je bilo precej starih partizanov, ki so se bojevali za osvoboditev istrskega ljudstva.

Na predvečer slavnostnega dne so prenesli posmrtno ostanke istrskega prvoborca Vladimirja Goršana v njegovo rojstno vas Beram, kjer bo poslej počival ta junaški sin istrskega naroda.

Poglejte orjaka, vrtni stroj na naših naftnih poljih.

NOVI VRELCI NAFTE

KJE SO SEDAJ TISTI ki so dejali, da bodo popili vso nafto, ki jo bomo našli v Vojvodini

Pod plodnimi vojvodinskimi polji, na katerih se daje bogato žito, je neizmerno bogatstvo nafte in zemeljskega plina. Štiri leta so iskali, toda ne zaman. Pred nekaj dnevi so iskanja obrodila uspeh. Samo en vrelc v Jermenovcih daje že 20 ton nafte dnevno; število vrelcev se množi. V okolici Velike Grede pa so našli nahajališče zemeljskega plina, ki ga mora biti tam okrog dve milijardi kubičnih metrov.

Lep uspeh, ki bo obilo koristil našemu gospodarstvu. Ob tej priložnosti so se vztrajni iskalci nafte opravičeno vpraševali, kje

so sedaj tisti malodušneži, ki so dejali, da bodo popili vso nafto, ki jo bomo našli v Vojvodini.

SEJA PREDSEDSTVA CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

UVELJAVIMO UREDBO O DAVKU NA PRESEŽEK PLAČNIH SKLADOV

Predsedstvo Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je pretekli teden v Beogradu obravnavalo Uredbo o davku na presežek plačnih skladov. Ugotovilo je, da je Uredba v splošnem pravilna, ker odpravlja razne neskladnosti pri zaslužkih posameznih gospodarskih panog. Zato je treba Uredbo pravilno pojmovati in jo razlagati ter uveljaviti v celoti v vseh podjetjih in panogah.

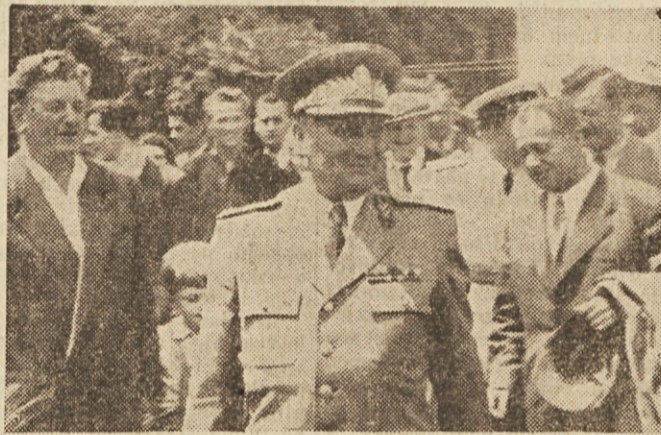
Predsedstvo bo svetovalo Zveznemu izvršnemu svetu, naj v posameznih gospodarskih panogah zviša povprečne plačnih skladov, ki ne bodo obdavčeni. Mišljene so gospodarske panoge oziroma vrste del, ki so zelo težka ali kvarno vplivajo na zdravje delavcev. Na primer nekatera dela v gradbeništvu, kot so podzemna in podvodna dela, v kemični industriji, v tovarnah lepil in katrana, za projektante, pristaniške delavce in dela v brodogradnji. Sklepe predsedstva Centralnega sveta objavljamo v današnji številki na strani 2.

V Pazin je v nedeljo prišel tudi tovariš Tito in govoril stotisočglavi množici o naših pogledih na odnose italijanske vlade do Jugoslavije, o naših predlogih za rešitev tržaškega vprašanja, o odnosih med Sovjetsko zvezo in našo domovino in o krepitvi prijateljskih vezi med balkanskimi narodi.

Tovariš Tito je v Pazinu še enkrat odločno povedal, da naši narodi ne bodo nikoli dovolili, da sleherno ped svoje zemlje bodo znali obvarovati pred tujim osvajaškim pohlepom. Pripravljene smo razpravljati z Italijani o rešitvi tržaškega vprašanja, toda morajo upoštevati, da je bilo to ozemlje tisoč let naše in se zato morajo odpovedati svojim imperialističnim željam.

Tovariš Tito je med drugim tudi omenil, da je prijaznejši obraz, ki nam ga zadnje čase kaže Sovjetska zveza, posledica zmage jugoslovanskih narodov v boju proti sovjetskemu imperializmu. Toda Sovjetska zveza bo morala še veliko storiti, če resnično želi popraviti krivice, ki so nam jih prizadejali kremeljski državniki.

Proslava v Pazinu je ponovno dokazala neomajno enotnost naših narodov, obenem pa pripravljenost braniti našo zemljo pred napadalcem, pa naj bo to kdor koli in naj kaže kakršno koli lice.

Tovariš Tito je v Pazinu še enkrat odločno povedal, da naši narodi ne bodo nikoli dovolili, da sleherno ped svoje zemlje bodo znali obvarovati pred tujim osvajaškim pohlepom. Na sliki vidimo našega Tita med ljudstvom Istre

Zlet delavskih prosvetnih društev 'SVOBODA' ob Velenjskem jezeru

Taka pot obeta pravih uspehov

Velenjski »svobodaši« so uredili ob jezeru lične prosvetne in športne naprave. — Lice Velenja se spreminja. — Tisoči so prišli na Zlet in prisostvovali, kljub neugodnemu vremenu, vsem prireditvam. — Na Zletu so gostovala delavska društva iz Zasavja, Savinjske doline in Zagreba

Minulo nedeljo, to je 14. junija t. l., je priredilo velenjsko delavsko prosvetno društvo »Svoboda« v Velenju pomemben Zlet. Ob tej priliki so izročili javni uporabi nedavno zgrajene športne in druge naprave ob Velenjskem jezeru, ki jih je uredila tamojšnja »Svoboda«. Na velenjski Zlet so prišle umetniške skupine delavskih društev iz Celja, Zasavja, Savinjske doline in gostje iz delavskega društva iz Zagreba. Kljub slabemu vremenu se je ob okusno urejenem Velenjskem jezeru zbralo nekaj tisoč ljudi iz Velenja in iz drugih krajev.

Zlet sta obiskala tudi člana Izvršnega sveta Ljudske skupščine Marjan Breclj in Tomo Brejc. Član Republiškega sveta sindikatov za Slovenijo tovariš Roman Albreht, tajnik Zveze »Svoboda« tovariš Lev Kovačič in številni

drugi državni in javni delavci. Zlet je odprl tovariš Karel Vrečko, tajnik velenjske »Svobode«. Potem so nastopile amaterske umetniške skupine — pevski zbori, plesne skupine, godbe na pihala, popoldne pa so bile

plavalne tekme, tekme v waterpolu, tekme kajakov in podobno. Ves dan Zleta je vladalo ob jezeru zelo prijetno vzdušje in vsi prisotni so bili zelo zadovoljni s prireditvijo. (podrobno poročilo o tem Zletu beri na 6. strani).

Na nedavnem plenumu Zveze novinarjev Jugoslavije so razpravljali o senzacionalističnih publikacijah in pozvali novinarska društva, naj ne dovolijo svojim članom, da sodelujejo pri ta-

KAJ JE SKLENIL PLENUM MLADINSKE ORGANIZACIJE

NEGUJMO SKOJEVSKE VRLINE!

V dneh od 10. do 12. oktobra bo v Mariboru kongres slovenske ljudske mladine. Tako je sklenil pred dnevi plenum mladinske organizacije Slovenije. Letošnji kongres bo torej vprav na dan desete obletnice prvega kongresa slovenske mladine, ki je bil 10. oktobra 1943 v Kočevju.

Na plenumu so predstavniki mladine ugotovili, da je potrebno okrepiti vpliv organizacije na oblikovanje socialističnega nazora doraščajoče mladine in negovati

med mladimi skojevske vrline. Obsodili so senzacionalistično čtivo in publikacije, ki v lovu za pustolovskimi reportažami in stripi odvrtaajo mladež od resnega čtiva in vnašajo v svojo plažo med mladino nazorsko in moralno kvarne vplive. Sklenili so tudi proučiti možnosti za osnovanje enotne zveze mladinskih organizacij, v katero naj bi pristopila tudi Počitniška zveza, taborniki itd.

OTROCI NAŠIH ŽELEZNIČARJEV, KI SO PADLI V OSVOBODILNEM BOJU, POJDEJO

v Francijo in Belgijo na počitnice

V gosteh bodo pri nacionalnih združenjih odporiškega gibanja francoskih, belgijskih in holandskih železničarjev

Okrog 50 otrok iz družin naših železničarjev, katerim so padli očetje v osvobodilnem boju, pojde na počitnice v Francijo in Belgijo. Tam bodo ostali mesec dni v gosteh pri nacionalnih združenjih odporiškega gibanja francoskih, belgijskih in holandskih železničarjev. Prva skupina otrok odpotuje na počitnice že v juliju.

Tudi ti se vesele počitnic. V Francijo res ne bodo šli, morda pa jih bodo starši popeljali s seboj na dopust

K nam bodo verjetno prišle skupine otrok francoskih, belgijskih in holandskih železničarjev, da preživijo počitnice v naši domovini.

DELAVSKI PONOS NAM NAREKUJE, DA

bojkotiramo senzacionalistično plažo

Plenum Zveze novinarjev. — Društva naj ne dovolijo svojim članom sodelovati pri izdajanju senzacionalistične plaže. — Proučujejo odnos med novinarskimi organizacijami in sindikati

kih redakcijah. To je zdrava in pametna misel, ki jo delovni ljudje samo z velikim veseljem pozdravljamo, in potrebno bi bilo, da poleg novinarjev bojkotiramo senzacionalistično plažo, ki naj-

pogosteje stremi samo za tem, da vnaša v javnost razne gnile nazore in čudna moralna pojmovanja, tudi ostali delovni ljudje kot bralci.

Na plenumu so razpravljali tudi o odnosu novinarskih organizacij in sindikatov, o čemer bo dokončno sklepal kongres novinarjev. V tem času bodo te odnose še podrobneje proučili. Naše mnenje je, naj bi postale novinarske organizacije strokovna društva, medtem ko naj bi osnovali v časopisnih podjetjih enoten sindikat časopisnih delavcev, v katerem bi bili vključeni tudi novinarji.

STANOVANJSKE HIŠE NAPRODAJ

Pretekli teden sta oba zbora Mestnega ljudskega odbora Maribor razpravljala o prodaji hiš iz splošno ljudskega premoženja. Sklenila sta, da bo Mestni ljudski odbor prodal eno- in dvostanovanjske hiše na javni dražbi. Kupci bodo lahko odplačevali hiše v daljši dobi. Mestni ljudski odbor bo z izkupičkom gradil nove stanovanjske stavbe.

V LJUBLJANI SO ŽE IZDALI ZA 45 MILIJONOV DINARJEV OBEVZNIC LJUDSKEGA POSOJILA

Vpis ljudskega posojila mesta Ljubljane dobro napreduje. Mestna hranilnica izda vsak dan več obveznic. Število vpisnikov narašča. Delavci, podjetja, ustanove, družbene organizacije in posamezniki so vplačali že precejšne zneske za gradnjo stanovanj in šol. Vedno znova pa se vplačujejo posojilo tisti, ki se še v prvih dneh in tednih vpisa niso odločili, koliko bodo prepevali. Ljubljancem se pridružujejo tudi ljudje iz drugih krajev. Zadnje tedne je Mestna hranilnica izdala več kot 20.000 obveznic. Doslej je hranilnica že izdala 90.000 obveznic, kar pomeni, da je vpisanega 45 milijonov dinarjev mestnega ljudskega posojila.

Počitnice so... Kako jih bodo preživeli naši otroci? Najlepše v naravi, na taborjenju ob jezeru, ob rekah, v planinah. Čistega zraka se bodo naučili in si ob igri pridobili novih moči, da bodo lahko v jeseni posvetili vse svoje mlade sile učenju v šoli

PO TRETJEM KONGRESU SINDIKATOV

Naše zahteve moramo vskladiti z možnostmi

Na tretjem kongresu delavskih sindikatov Slovenije so med drugim veliko razpravljali o tarifni politiki. Kongres je odobril ugotovitve in stališča tovariša Janka Rudolfa, ki je med drugim o tarifni politiki dejal tole: »Dosednje izvajanje socialističnih načel nagrajevanja zahteva mnogo naporov. Toda treba je najresneje vrednotiti delež, ki vsakemu posamezniku od skupnih plodov pripada po tem, koliko je nekdo prispeval svojega truda po teži, znanju in odgovornosti pri delu, k skupnim doseženim uspehom. To zelo natančno vrednotenje dela vsakega posameznika v kolektivu, je prav tako važno, kot so važni ekonomski pravni ukrepi naših predstavniških organov oblasti, s katerimi se določa in varuje gospodarsko enakopravnost posameznih kolektivov in posameznih panog v našem socialističnem gospodarstvu.«

Tudi v premajhni socialistični zavesti posameznih kolektivov. Za razpravo na kongresu delavskih sindikatov o tarifnih vprašanjih je značilno predvsem to, da so delegati o tarifni politiki razpravljali s stališča naše gospodarske zmogljivosti. Delegati so s tega izhodišča razpravljali predvsem o tem, kako s pravnimi načeli nagrajevanja še bolj pospešiti razvoj proizvodnje in dvigniti življenjsko raven proizvajalcev in ostalih prebivalcev. Dvig življenjske ravni je namreč odvisen od gospodarske zmogljivosti družbe, od dviga proizvodnje. Življenjske ravni posameznih proizvajalcev torej ne moremo urejevati s stališča ene same tovarne ali enega samega podjetja, temveč s stališča vsega našega gospodarstva, njegove proizvodne zmogljivosti in ekonomskih možnosti.

To važno načelo, da je življenjska raven vseh prebivalcev, torej tudi vsakega posameznega prebivalca, odvisna od naših ekonomskih možnosti, so marsikje v preteklem gospodarjenju skoraj nevarno spregledali, ali pa ga obšli. Življenjsko raven članov kolektiva so hoteli ponekod reševati ločeno od celote in ga urediti kar v okviru svojega podjetja. Od tod tudi nekateri pojavi zviševanja skladov plač in delitve dobičkov na račun podražitve izdelkov. Kolektiv si je hotel s takimi, vsemu našemu gospodarstvu škodljivimi ukrepi, zagotoviti čim boljše materialni položaj. Ponekaj so svoje prejemke trenutno res izboljšali. Toda tržišče se mu je kaj kmalu maščevalo. Delavci in uslužbenci iz posameznih podjetij so razpolagali z večjimi vsotami denarja. Količina blaga, s katerim razpolaga naše gospodarstvo, pa je ostala ista; zato so začele rasti cene. Takšni pojavi, če bi jih dopustili še vnaprej, lahko resno ogroze življenjsko raven prebivalcev, ne pa da jo izboljšajo. Urejevanje življenjske ravni samo v posameznih podjetjih ne glede na splošne gospodarske možnosti je torej vrtenje v krogu, ki povzroča nenehno zvišanje cen in v ničemer ne prispeva k povečanju naše ekonomske zmogljivosti.

Iz razprave na kongresu sta izvenili tile dve misli: Potrošiti ne moremo več, kakor si ustvarimo in druga, če je kolektiv gospodar podjetja, potem se mora tudi v urejanju tarifnih vprašanj obnašati kot gospodar in pri tem upoštevati ekonomske možnosti naše družbe. Prav ti dve misli pa zahtevata, da v tarifni politiki pravilno vrednotimo delo vsakega posameznika po teži, znanju in odgovornosti, ker le takšno vrednotenje dela pospešuje razvoj materialne proizvodnje, ki je edino vir za izboljšanje življenjske ravni nas vseh. Ne gre torej stremeti za ustvarjanjem sredstev z različnimi gospodarsko neutemeljenimi ukrepi, kakor je zviševanje cen in podobno, temveč je treba stremeti, da ustvarjamo sredstva, predvsem v okviru proizvodnje z dvigom storilnosti dela.

Vsa razprava o tarifni politiki pa je dobila v spomenici o nalogah sindikatov o družbenem upravljanju mesto. Tam so tako razložena načela nagrajevanja: »S tarifno politiko se praktično uveljavlja načelo socialističnega nagrajevanja po delu in materialnih uspehih. To načelo ne dovoljuje izenačevanja, privilegiranja in neopravičenega povečanja skladov za plače. V dosežanjih plačilnih sistemih se še nismo uspeli dovolj približati praktično tem načelom, zato nastajajo še občutna nesorazmerja med zaslužki v samem gospodarstvu in med zaslužki v gospodarstvu ter državnih uradih in zavodih.«

SKLEPI PREDSEDSTVA CENTRALNEGA SVETA ZSJ GLEDE IZVAJANJA UREDBE O DAVKU NA SKLAD PLAČ

Več prizadevanja v uveljavljanju uredbe

Predsedstvo Centralnega sveta Zvez sindikatov Jugoslavije je razpravljalo na seji dne 12. junija v zvezi z uredbo o davku na sklad za plače o nekaterih vprašanih tarifnih politike in o dejavnosti sindikatov na tem področju. Ker je bilo v izvajanju uredb doslej v vrsti podjetij dokaj nerazumevanja, napačnih razlag in nepopolnih analiz, ki naj bi baje pokazale, da je izvajanje določenih povprečij za podjetja ali panoge nemogoče, je Centralni svet na seji poudaril, da morajo sindikalne organizacije mnogo prizadevanje razlagati določbe te uredbe, vzroke zaradi katerih je nastala, in njen namen. Predsedstvo je ugotovilo, da je bilo v dosedanjem obdobju precej neologičnosti v razmerju med zaslužki v posameznih panogah in podjetjih, ki so neupravičeno večala zaslužke, pridobljene v mnogo primerih zaradi izjemnih razmer ali monopolnega položaja, ne pa zaradi resničnega prizadevanja, sposobnosti vodstva in uspešnega poslovanja. To je imelo pogosto negativne, škodljive posledice:

a) Nagrajevanje glede na deležo delavcev in nameščencev v dohodku podjetja — ki je v bistvu napredno, pozitivno in v skladu z delavskim upravljanjem — je povzročalo določene neupravičene razlike v zaslužkih in zbuvalo med posamezniki nezaupanje o opravičenosti in neupravičenosti takega sistema nagrajevanja.

b) Neupravičene razlike v zaslužkih zavirajo težnje po strokovnem izobraževanju in po dosegu kvalifikacij ter negativno vplivajo na strnjeno in enotnost delavskega razreda.

c) Stalno zviševanje zaslužkov v nekaterih gospodarskih panogah in posameznih podjetjih je povzročilo zaradi suše in drugih objektivnih pogojev nesorazmerje med omenjenimi količinami potrebnega blaga in med plačilnim skladom ter povečalo pritisk in ponudbo na trgu ter s tem tudi podražitev, kar je tudi negativno vplivalo na življenjsko raven.

d) Povečanje tarifnih postavk in delitev čisto neupravičeno doseženih presežkov plačilnih skladov (v posameznih podjetjih so delili lani celo 16 in več plač), kar je povzročilo nesorazmerje med zaslužki v gospodarstvu in plačili v državni upravi, kjer

imajo uslužbenci iste kvalifikacije povprečno nižje plače. Zato je bilo potrebno izdati uredbo o davku na plačni sklad oziroma najti rešitev, da bi se del dobička vrnil skupnosti. Ta del, ki bo dobljen z obdavčenjem plačnega sklada, bo vrnjen krajevnim skupnostim za obče potrebe in bo zato posredno vplival na dvig življenjske ravni in izboljšanje komunalnih razmer in potreb. Zato predsedstvo znova poudarja nujnost objave te uredbe, ki koristi našemu gospodarstvu in s tem konec koncev tudi celotnemu delavskemu razredu. Zaradi vsega tega sodi predsedstvo CS ZSJ, da je treba to uredbo uveljaviti v celoti v vseh gospodarskih podjetjih in panogah. Hkrati poziva sindikalne organizacije in njih vodstva, naj odločeno kakor doslej pojasnujejo bistvo te uredbe. Obenem je predsedstvo obravnavalo posamezne pripombe sindikalnih vodstev in podjetij, ki menijo, da bi glede izjemnih primerov morali spremeniti oziroma dopolniti uredbo o davku na plačni sklad. Predsedstvo je upoštevalo nekatere zahteve in bo nekatere popravke predlagalo

Zveznemu izvršnemu svetu. Razen tega predsedstvo sodi, da morajo v bodoče sindikalna vodstva in organizacije storiti vse, da bi rešili tri osnovne probleme na področju tarifne politike:

1. Glede nadaljnega razvoja novega gospodarskega sistema je treba predvsem pretresti celotno tarifno politiko, zbrati in izdelati potrebne analize, da bi mogla biti ta naloga kar ob največji pomoči sindikatov z uspehom opravljena in bi bila dosežena večja pravičnost in stabilnost pri nagrajevanju.
2. Razen zaslužkov v gospodarstvu, je treba hkrati znova obravnavati sistem plač v državni upravi in v tistih službah, kjer so delavci in uslužbenci plačani iz proračuna, da bi bil tako dosežen potreben sklad med tarifnim sistemom v gospodarstvu in državni upravi.
3. Čimprej je treba urediti sistem pridobivanja kvalifikacij in določanja kvalifikacij za posamezna delovna mesta, ker je to eden nujnih pogojev za pravilno in pravično izvajanje tarifnega sistema in za splošno strokovno izobraževanje.

IZ MEDNARODNE POLITIKE

NOV MIROVNI VAL IZ KREMLJA

SAMO DEJANJEM BOMO VERJELI

Spremembe sovjetske politike v Avstriji. — Dobrohoten odnos sovjetskih državnikov do Turčije. — Velike spremembe v Vzhodni Nemčiji. — Kaj se skriva za temi najnovejšimi sovjetskimi ukrepi

Pomirljive sapa, ki so po Stalinovi smrti začele pihati iz Kremlja, so se v minulem tednu spremenile v dokaj močan veter, ki je zavel čez Turčijo, Avstrijo, predvsem pa čez Nemčijo, prav tja do prestolnice zahodnih dežel. Kremeljska diplomacija je prešla v drugo obdobje svoje »mirovne ofenzive«, ki obeta mnogo več kot prvo, čeprav je težko verjeti v njeno iskrenost. Pomirjevalnemu govorjenju sovjetskega šefa Malenkova ob njegovem ustoličenju, popuščanju Kitajcev in Severno Korejcev v Pan Mun Jomu in številnim drobnim pomirjevalnim ukrepom sovjetske diplomacije, je sledilo obdobje molčanja in ponovnega uporabljanja večnega sovjetskega »njete«. Sovjetski diplomatje se niso hoteli odzvati povabilu za odhodnih velesil na konferenco predstavnikov štirih zasedbenih sil Avstrije, obenem pa so zelo hladno sprejeli Eisenhowerjeve mirovne pogoje. V začetku minulega tedna pa se je sovjetska vlada »dobrohotno nasmehnila« Zahodu.

Težko je reči, zakaj so sovjetski državniki tako nenadoma omilili zasedbeni režim v Avstriji, predlagali ureditev rednih diplo-

matskih odnosov, odpravili nadzorstvo na razmejnitveni črti in pustili na cedilu Avstrijce, ki so vsa povojna leta, kot policijski uradniki v sovjetski coni Avstrije verno služili Rusom. Morda so hoteli s tem omiliti neugoden vtis, ki ga je povzročilo Malikovo odklonilno stališče glede pogajanj o avstrijski državni pogodbi. Morda so tudi s tem ukrepom odgovorili Eisenhowerju, ki je zahteval, naj Rusi najprej popuste na Koreji in v Avstriji, potem pa je pripravil sestri z njimi za zeleno mizo. Najbolj verjetno pa je, da se sovjetski ukrepi v Avstriji le del splošnega »mirovnega vala«, s katerim hočejo kremeljski možje dokazati svojo »miroljubnost« in preprečiti nadaljnje utrjevanje zahodnega obrambnega sistema. — Ljudje naj se prepričajo v našo miroljubnost in obsodijo obrambne napore, ki so terjali občutno znižanje življenjske ravni v zahodnih deželah, mi pa bomo obvarovali svojo armado, zopet pridobili doberšen del ljudi v svetu in izkoriščali zapletljive med zahodnimi deželami. — Tako nekako sodijo sovjetski državniki in popuščanje v Avstriji je najbolj verjetno del tega njihovega dobro premišlje-

nalca, zato se bo utrjevalo in se razvijalo še naprej, dokler bo v svetu dišalo po smodniku. In končno: ideja — Balkan balkanskim narodom — ki je osnovna misel sodelovanja med tremi balkanskimi deželami, ni od včeraj in ne bo veljala samo do jutri. To je starodavna težnja narodov na Balkanskem polotoku, katerih zgodovina je en sam nepretrgan boj za nacionalno neodvisnost. In prav je, da Balkan sodeluje, da se poveže še tesneje, zakaj le v skupnih naporih se lahko obvaruje vzhodnega, pa tudi zahodnega imperializma.

Najbolj močno pa je občutila spremembe ruske zunanje politike razkosana Nemčija. Ukrepe sovjetske kontrolne komisije v Nemčiji in vzhodnonemške vlade je svet sprejel kot pravo senzacijo. Kako tudi ne: kar čez noč so postavili na glavo, kar je še prejšnjega dne veljalo za sveto Vzhodnonemški državnik in voditelj informbirojevske stranke so si posuli dobršno količino pepela na glavo in »odkritno priznali svoje napake«, pograjali so prejšnjo sovjetsko kontrolno komisijo, češ da je tudi ona odgovorna za »napake« in svečano izjavili, da bodo v bodoče »demokratsko vladali«.

To »demokratsko« je kazalo. Olajšali so prehod iz Vzhodne v Zahodno Nemčijo, pozvali begunce, naj se vrnejo, češ da bodo dobili nazaj vse zaplenjeno premoženje. Izpustili tudi namerna eno do tri let zapore na temelju zakona o zaščiti narodnega

premoženja, prepovedali so zaplenbo kmetijskih posestev, katerih lastniki niso izpolnili obdajnih obveznosti, zapra zasebna podjetja pa bodo obnovili in jim dali kredite ter omogočili davčne olajšave. Z vrsto ukrepov nameravajo zvišati življenjsko raven; vsem prebivalcem, katerim so vzeli živilske nakaznice, jim jih bodo vrnili. Izboljšali bodo tudi odnose s cerkvijo, vrnili zaplenjeno cerkveno premoženje in popravili »prestroge kaznice« duhovnikom.

S temi ukrepi sta vzhodnonemška vlada in sovjetska zasedbena oblast priznali, da je bilo v Vzhodni Nemčiji marsikaj za voženega. In kakor so nekdo z nasiljem izvrševali naročila iz Moskve, tako so se tudi sedaj oprilej starih preizkušenih metod. Samo v dveh dneh so vzhodnonemške oblasti aretirale 84 predsednikov kmetijskih zadrug, 32 finančnih kontrolorjev in 161 administrativnih voditeljev, češ da se kot člani Enotne socialistične stranke »niso držali demokratskih zakonov«. Zamenjali so tudi 120 voditeljev krajevnih mladinskih organizacij, ker so »klevetali Zdrženje evangelske mladine«. V zadnjih dneh se vztrajno širijo glasovi, da je Walter Ulbricht — šef vzhodnonemških informbirojevcev, padel v nemilost (nekdo mora biti grešni kozel), da bodo spustili zaprte ministre, ki so jih pred nekaj meseci obsodili »buržoaznega nacionalizma in sodelovanja z Zahodom« in

da bodo občutno znižali število policijskih enot. V diplomatskih krogih po svetu menijo, da hoče sovjetska vlada s temi ukrepi v Vzhodni Nemčiji ublažiti razlike med sovjetski in zahodno cono Nemčije in tako omogočiti razpravo o združitvi nemške dežele. Precej razširjeno je tudi mišljenje, da je sovjetsko popuščanje omajalo Adenauerjev vpliv v Zahodni Nemčiji in povečalo ugled socialdemokratov, ki so se vedno zavzemali za pogajanja s Sovjetsko zvezo. Menijo, da se bo to odrazilo tudi na bližnjih volitvah v zahodnonemški parlament. Poznavalci sovjetskih zunanje-političnih manevrov tudi mislijo, da hoče Sovjetska zveza s tem »drugim valom mirovne ofenzive« zmečati štrno zahodnim velesilam in povleči tehtnico na berlinski konferenci na svojo stran. Napredni ljudje v svetu menijo, da bi bilo potrebno pozdraviti sovjetske pomirjevalne ukrepe, sestri s sovjetskimi predstavniki za zeleno mizo in izbrati sovjetsko popuščanje, da bi odpravili, ali pa vsaj omilili čim več spornih vprašanj. Toda resnično bi zaupali v njihovo zunanjo politiko šele takrat, kadar bo Sovjetska zveza povsem spremenila svoj odnos do narodov in držav, ki jo obdajajo in do vseh dežel po svetu. In spremenila zato, da bi koristila svetovnemu miru in napredku, ne pa zaradi neklih svojih taktičnih namenov. Kaj takega pa sovjetski državniki verjetno še dalj časa ne bodo storili.

V Istri je govoril naš Tito

Na proslavi desete obletnice osvoboditve Istre je govoril tovariš Tito. Tisoč let so se naši narodi bojevali proti tujim osvajalcem in tisoč let so se bojevali tudi Slovenci in Hrvati v Istri, da bi skupno s svojimi brati živeli svobodno življenje. V tem boju smo zmagali, zmagalo je istrsko ljudstvo. V nas pa je ostal spomin na leta suženjstva in kolikor bolj se trudijo italijanski imperialisti, da bi znova zagospodarili na tem delu naše zemlje, toliko bolj odločno smo pripravljani braniti vsako ped zemlje naše domovine. Tovariš Tito je govoril o osvajanju pohlepu italijanskih imperialistov, o njihovih namelih pridobiti Tržaško ozemlje in potem postopoma še Istro, Reko, Zader in morda tudi Dalmacijo. Pripovedoval je o povojnem urejevanju tržaškega vprašanja: kako smo pristali na ustanovitve Svobodnega tržaškega ozemlja, da bi zagotovili mir v tem delu sveta in omogočili tržaškemu ljudstvu, da bi demokratično vladalo samo sebi, kako smo zavrnili Tristransko izjavo, s katero so hoteli zahodni zavezniki pred leti obdarovati Italijane z našo zemljo in kako smo predlagali kondominij (dvovladje), kar bi bilo v sedanjih mednarodnih pogojih še najbolj pravična rešitev. S tako rešitvijo bi omogočili Tržačanom, da si sami vladajo v miru in sožitju med tržaškimi narodi, obenem pa bi zagotovili jugoslovanske, pa tudi italijanske pravice do tega ozemlja.

Tito je govoril tudi o naših odnosih s Sovjetsko zvezo, zakaj nekateri nazadnjaki na Zahodu so si okrog teh odnosov izmislili že cele grmade laži, da bi nam škodovali. Res nam je Sovjetska zveza pokazala v zadnjem času malo bolj prijazen obraz: pripravljena je urediti z nami diplomatske odnose, naše košarkaše so v Moskvi in Budimpešti že kar prijazno sprejeli itd. Toda vse to še ne pomeni, da so se odnosi med nami in Sovjetsko zvezo ne vem kako izboljšali. Mi smo vedno želeli, da bi uredili odnose z vzhodnimi deželami. To smo podarjali tudi Organizaciji Združenih narodov, Toda sovjetski voditelji so nas hoteli uničiti. In ko so sedaj spoznali, da smo predrteh zanje, ko so uvideli, da smo v petletnem boju zmagali, so začeli drugače gledati na majhno in junaško Jugoslavijo. Mi bi želeli, da bi ruski državnik povsem spremenili svoj sovražen odnos do naše domovine, ker bi to koristilo našim narodom in miru v

svetu. Toda po vsem tem, kar so nam storili, jim nikdar več ne bomo mogli v celoti verjeti. Sicer pa se odnosi z našimi vzhodnimi sosedi niso prav nič spremenili. Na naših mejah je dandanes dvakrat več incidentov, kot pred Stalinovo smrtjo, informbirojevske radijske postaje nas še vedno neumorno klevetajo in na naših mejah še vedno lovimo diverzante ter vojune. Če si Sovjetska zveza resnično želi izboljšati odnose z nami, potem bo morala še veliko napraviti v svoji deželi in v vseh deželah, ki jim gospoduje, zakaj res precej dela bi bilo potrebno, da bi odpravili vse sledove klevetniške hajke. Ob koncu svojega govora je maršal Tito povedal tudi nekaj besed o naših odnosih do Balkanske zveze. Omenil je, da Vzhod še vedno ogroža balkanske dežele. Zato je treba varovati prijateljstvo na Balkanu in še bolj utrjevati Balkansko zvezo. Razumljivo je, da sovjetskim državnikom in tudi nekaterim ljudem na Zahodu ni po volji ta zveza. Toda vsi ti naj vedo, da se bodo jugoslovanski narodi vedno odločno bojevali proti vmešavanju tujih dežel na Balkanu. Naši nameni so čisti. Balkanska zveza je miroljuben, obrambni pakt, zato lahko moti samo tiste, ki imajo osvajaalne, napadalne namene. S svojim govorom v Pazinu je tovariš Tito še enkrat razložil našo miroljubna socialistična načela v odnosu do zunanjega sveta. Mi bomo vedno na strani miroljubnih sil v svetu in pripravljani smo se bojevati skupno z njimi proti napadalcu. Naši narodi bodo vedno podpirali tiste sile, ki se bojujejo za napredek in pravične odnose med narodi, odločno pa bodo odklanjali vsako nazadnjaštvo, pa naj to prihaja z Vzhoda ali Zahoda.

IZ NAŠIH ORGANIZACIJ

S PRVE SEJE PREDSEDSTVA SINDIKATA TEKSTILNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Tekstilne delavce, mojstre in tehnike vzgajajmo v tekstilnih šolah in v tehnikumih

Predlog za strokovno šolo je izdelan

Odborniki sindikata tekstilnih delavcev Slovenije so na obnem zboru razpravljali o kvalifikaciji tekstilnih delavcev. Predsedstvo Republiškega odbora sindikata so naročili, da čimprej izdelajo predlog za izboljšanje strokovnega šolstva in pridobitev kvalifikacij. Člani predsedstva Republiškega odbora so o tem razpravljali z vodstvi tekstilne šole v Mariboru in tekstilnega tehnikuma v Kranju ter z direktorji tekstilnih tovarn Slovenije. Izdelali so predlog o strokovnem šolstvu in o njem razpravljali na prvi seji predsedstva.

Predsedstvo Republiškega odbora sindikata tekstilnih delavcev meni, da je treba priznati kvalifikacijo delavcem na nekaterih delovnih mestih, kakor so ikalska, predilska in druga delovna mesta. Starejši delavci naj bi pred priznanjem kvalifikacije opravili krajše tečaje. Za nove delavce, predvsem pa za mladino, je treba uvesti vajeniško šolo, da v šoli dobijo vsaj najpotrebnejše znanje, ki ga potrebujejo za svojo stroko.

Razen tega menijo člani predsedstva, da je treba še vnaprej obdržati tekstilne šole, kjer dobijo potrebno strokovno znanje mojstri in podmojstri tekstilne stroke. Vendar je treba izboljšati kvaliteto šolanja. Po dvehletnem šolanju naj bi gojenec delal še leto dni v proizvodnji pod vodstvom šole. Šele po zaključnem enoletnem praktičnem delu naj bi opravil strokovni izpit za mojstra ali podmojstra. Najboljši gojenci šole naj bi odšli v tekstilne tehnikume, kjer bi si še po dvehletnem šolanju pridobili znanje tekstilnih tehnikov. Republiški odbor sindikata tekstilnih delavcev Slovenije, je predlog o šolstvu in priznanju kvalifikacij poslal Centralnemu odboru

sindikata tekstilnih delavcev Jugoslavije. Republiški odbor meni, naj bi o tem predlogu razpravljali tudi republiški odbori sindikata tekstilnih delavcev v drugih republikah in če je potrebno tudi kongres sindikata tekstilnih delavcev Jugoslavije.

PRIPRAVLJALNI ODBOR »SVOBODE« V MEDVODAH SE NI IZPOLNIL SVOJIH DOLŽNOSTI

POMAGALI MU BOMO!

V Goričanah bi radi čimprej osnovali pevsko in dramsko sekcijo »Svobode«

Odborniki sindikata delavcev Tovarne celuloze v Goričanah so na zadnji seji izvršnega odbora sindikalne podružnice razpravljali o pravih novega delavskega prosvetnega društva »Svoboda« v Medvodah. S pravili društva se strinjajo. Razen o pravih pa so govorili še o delu pripravljalnega odbora za ustanovitev »Svobode«. Menijo, da pripravljalni odbor še ni izpolnil vseh svojih dolžnosti, saj bi drugače že lahko ustanovili

S SEJE SINDIKATA TEKSTILNIH DELAVCEV NOVO MESTO

Ali ni to premalo?

Samo izvršni odbor sindikata je poslušal poročilo o delu kongresa.

Izvršni odbor sindikalne podružnice delavcev novomeške tekstilne tovarne je na svojo sejo povabil tovariša Franca Jenka, delegata na tretjem kongresu slovenskih sindikatov. Tovariš Jenko je prišel na sejo in odbornikom razložil, o čem je kongres razpravljal in sklenil. Toda, ali ni to premalo? Mar ne bi odborniki bolje storili, če bi sklicali stanelek vsega članstva? Vsakega člana sindikata zanima, kaj razpravlja kongres njegove organizacije in kaj svetuje članstvu.

PREDLOGI IZVRŠNEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV TOVARNE V GORIČANAH

Tehnično osebje podjetja je odgovorno za delovno zaščito

Izrpane delavce je treba premestiti na lažja dela z istimi prejemki. — Sklepni revmatizem je poklicna tovarniška bolezen

Dne 9. junija so člani izvršnega odbora sindikata delavcev v Tovarni celuloze v Goričanah razpravljali o delovni zaščiti v podjetju. Menijo, da republiška inspekcija dela ob zadnjem obisku v tovarni ni zabeležila vseh pomanjkljivosti. Odbornik Vinko Podviz na primer meni, da bi moral v vsakem oddelku eden od tehničnih uslužbencev proučevati delovno zaščito. To so v nekaterih tovarnah kemične industrije že uvedli.

Razen tega je tovariš Podviz še predlagal, naj bi stare, izrpane delavce, ki delajo že več desetletij in so tik pred upokojitvijo, na njihovo željo premestili na lažja delovna mesta. Ob premetitvi pa naj bi delavci obdržali dosežanje prejemke, da ne bodo oškodovani.

Sklepni revmatizem je že skoraj poklicna bolezen vseh tistih delavcev Tovarne celuloze, ki delajo ob vsakem vremenu na lesnem prostoru. Čeprav imajo delavci zaščitne obleke, slej ali prej zbolijo za sklepnim revmatizmom. Odborniki menijo, da bi moral Zavod za socialno zavarovanje upoštevati obolenje za sklepnim revmatizmom kot tovarniško poklicno bolezen. Zavod naj bi delavce, ki boleajo za sklepnim revmatizmom in ki so za delo predčasno nesposobni, tudi prej upokožili.

Odborniki so predloge tovariša Podviza podprli. Seveda bodo vse to predlagali delavskemu svetu, oziroma Zavodu za socialno zavarovanje v razpravo in odločitev.

P. D.

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KEMIČNIH DELAVCEV SLOVENIJE

DELAVSKA ZBOROVANJA

Kolektivni bodo razpravljali o ugotovitvah in napotkih tretjega kongresa delavskih sindikatov Slovenije

Dne 8. junija se je sestalo predsedstvo Republiškega odbora sindikata kemičnih delavcev Slovenije na tretjo redno sejo. Člani predsedstva so razpravljali

o uresničevanju sklepov tretjega kongresa delavskih sindikatov Slovenije. Čeprav bodo že sindikalni sveti na svojih področjih sklicevali delavska zborovanja in razpravljali o kongresnem gradivu, menijo člani predsedstva, da bi tudi kolektivni kemične stroke še posebej sklicali delavska zborovanja. Predsedstvo je sklenilo predlagati sindikalnim organizacijam delavcev Steklarne Hrastnik, papirnice Vevče, Količevu in Sladki vrh, podjetju »Kamnik«, Kemične tovarne Ruše in Keramične tovarne Liboje, da skličejo delavska zborovanja.

P.

SOCIALNA POLITIKA

NEKAJ MISLI OB PODATKIH POSREDOVALNIC DELA

Razveseljivi znaki

Kakor koli nezaposlenost pri nas ni nek pereč problem, vendar je treba skrbeti, da jo čim bolj odpravljamo. To je tem važnejše, ker je res, da se število brezposelnih v Sloveniji že nekaj časa (in to zdaj, ko je sezona v polnem razmahu) vztrajno suče okrog deset tisoč.

Oglejmo si nekaj podatkov. Od skupnega števila začasnih nezaposlenih je 71,8% žensk. Večina išče ponovno zaposlitev (73,6%), manjši del — 26,4%, pa prvo. Izračunali so tudi, da je povprečna doba nezaposlenosti dva meseca (po podatkih posredovalnic za delo). Nekaj primerov je, da so ljudje že dalj časa nezaposleni (zaradi bolhnosti, zmanjšanja delovne sposobnosti itd.).

Iz tega vidimo, da nezaposlenost moških delavcev pravzaprav ni vprašanje, temveč, da bi morali vso skrb posvetiti nezaposlenim ženskam. Potrebe po delovni sili, ki jih podjetja javljajo posredovalnicam, pogosto niso v skladu s strukturo nezaposlenih. V stavbarstvu n. pr. primanjkuje zidarjev, v proizvodnji na sploh pa visoko kvalificiranih delavcev, tako da lahko ponekod celo govorimo o pomanjkanju delovne sile.

V zadnjem času se podjetja češče obračajo na posredovalnice, kadar sprejemajo nove delavce. Posebno v mariborskem in novomeškem okraju so v tem pogledu lepo napredovali. Se vedno so pa težave z uslužbenci. Zlasti trgovine in ustanove jih sprejemajo kar »po poznanstvu«. Dostikrat odpuščeni uslužbenec sploh ni iskal pomoči pri posredovalnici, ker je že v najkrajšem času dobil novo službo. Značilen je še drug primer: stroje-piska je pri ljubljanski posredo-

valnici sicer iskala dela. Ko pa so ji ponudili službo v Novi Gorici, je odklonila z utemeljitvijo, da ima v Ljubljani »svojo družbo«. Večkrat sprejemajo podjetja na delo tudi ljudi, ki so jih drugod odpustili zaradi politično sovražnega gledišča ali gospodarskega kriminala. Takih primerov je veliko, medtem ko zavedni in dobri ljudje potrpežljivo čakajo, da dobe delo.

Posebno vprašanje je zaposlitev ljudi, ki prihajajo s podeželja. Gotovo je to koristno, vendar so bili tudi primeri, da so podjetja sprejemala — pa čeprav le sezonsko — sinove iz premožnejših kmečkih družin, kjer imajo doma čedna posestva, obdelujejo jim jih pa najeti kmečki delavci. Podobno je tudi z vajenci. Mestnega otroka iz delavske družine mojstri zelo neradi sprejmejo. Menijo, da so taki otroci preslabotni — morda pa ni zadnji razlog to, da jim starši vajenca s podeželja prinašajo živila in priboljške v naturalijah.

V Sloveniji je nezaposlenih približno 250 vajencev. Od teh jih je samo v Ljubljani 150, večinoma deklet. (Največ je šivilj in trgovskih vajenk.) Morda bi bilo umestno, če bi jih preusmerili v druge poklice. Primanjkuje na primer pletilj in čevljarjskih prešivalk, v moških poklicih pa soboslikarjev, kleparjev, krovcev in dimnikarjev.

Ni dvoma, da brezdelje kvarno vpliva, posebno na mlade ljudi. Zato bi bilo še najbolj primerno, če bi tudi podjetja uvedla pripravniški staž. V zadnjem času o tem veliko govorimo in tudi na seji Mestnega ljudskega odbora v Ljubljani so že razpravljali o tem. Tako bi najlažje za-

poslili absolvente raznih šol, ki po končanem šolanju ne morejo dobiti službe.

Ze dalj časa se zavedamo, da bomo nezaposlenost izkoreninili, če bomo razširili proizvodnjo, zlasti z deli, kjer bi lahko zaposlili ženske. Nekatera ljubljanska podjetja so se že lotila stvari na pravem koncu. Tako so v tovarni »Zmaj« pred kratkim zaposlili 50 delavk, Kartonažna tovarna jih bo v tem letu sprejela še 150 in podobno je tudi pri »Saturnusu« in podjetju Telekomunikacije. Podjetje »Steklopihaštvo« bi moglo zaposliti celo okrog 500 delavk, če bi Litostroj izpraznil nekaj stanovanjskih prostorov. Prava pot za odpravo nezaposlenosti je torej tukaj in razveseljivo je, da vedno več podjetij to spoznava. Vredno bi bilo razmisliti tudi o predlogu, da bi dajala podjetja od fonda plač določen minimalni del (recimo ne več kot 0,5%), ki bi ga uporabili za razširitev proizvodnje in nova delovna mesta.

DELEGATI BODO POROČALI članstvu o delu tretjega kongresa slovenskih sindikatov

Izvršni odbor sindikalne podružnice delavcev mariborske tekstilne tovarne je na zadnji seji razpravljalo o delu tretjega kongresa slovenskih sindikatov. O delu kongresa so poročali delegati, ki jih je kolektiv izvolil kot svoje predstavnike za kongres. Izvršni odbor je sklenil, da delegati poročajo članstvu na sindikalnih sestankih obratov, o čem je kongres razpravljal in kaj je sklenil.

TOVARNIŠKI ODBOR SINDIKATA JESENIŠKIH ŽELEZARJEV JE SKLICAL SINDIKALNO ZBOROVANJE

Nekateri so napačno razlagali

Uredba štiti življenjsko raven delavcev

Tovarniški odbor sindikata jeseniških železarjev je pred dnevi sklical sindikalno zborovanje. Med drugimi je prišel na zborovanje tudi tovariš Šturm, predsednik Republiškega odbora sindikata metalurških delavcev Slovenije. Sekretar tovarniškega odbora sindikata je poročal o delu sindikalne organizacije. Sindikalni odborniki, člani organov delavskega samoupravljanja, člani gospodarskih in političnih vodstev Jesenic in drugi so razpravljali o zadnji Uredbi davka na presežek sklada plač. Ugotovili so, da je naše vodstvo moralo izdati Uredbo, če je hotelo zaščititi življenjsko raven delavcev, ker so cene izdelkov zadnji čas vedno bolj naraščale.

Odborniki so opozarjali, da posamezniki v podjetju namerno napačno razlagajo izdajo in namen Uredbe. Nekateri hočejo krivdo za stanje prevajati celo na tovarniški odbor sindikata. Direktor železarne tovariš Viktor Ropret je opozoril, da je takšno zlonamerno razlaganje Uredbe

OBVESTILO

Uredništvo časopisa »RAD« nas je naprosilo naj obvestimo sindikalno organizacijo, da jim po sklepu plenuma Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije pošljita list brezplačno. Več sindikalnih podružnic v Sloveniji ga namreč odpuvedalo (čeprav so bile to večinoma manjše podružnice), ker za ta sklep niso vedele. Tiste organizacije, ki žele več števil, kot jim jih pripada, se na časopis proti plačilu lahko naroče.

Uredništvo

vplivalo tudi na obseg proizvodnje. V maju je bila proizvodnja nekoliko nižja, kot v prejšnjih mesecih. To pa seveda samo škoduje kolektivu samemu.

SEKRETARIAT ZA NOTRANJE ZADEVE LR SLOVENIJE KOMANDA LJUDSKE MILICE

razpisuje natečaj za sprejem v splošno in prometno motorizirano Ljudsko milico

Kandidati za sprejem v splošno Ljudsko milico morajo imeti naslednje pogoje:

- 1. da so državljani FLRJ,
2. da imajo volilno pravico,
3. da so odslužili obvezni rok v JLA,
4. da niso stari nad 30 let,
5. da so duševno in telesno popolnoma zdravi,
6. da so neoporečnega vedenja,
7. da niso bili obsojeni,
8. da opravijo sprejemni izpit.

Kandidati za sprejem v prometno motorizirano Ljudsko milico morajo poleg pogojev, ki so potrebni za sprejem v splošno Ljudsko milico, imeti še te pogoje:
1. da imajo po možnosti 4 razrede gimnazije,
2. da so izučeni avtomehaniki in da imajo najmanj tri leta prakse,
3. da so vozniki A ali B kategorije.

Kandidati morajo sami napisati prošnjo za sprejem v Ljudsko milico in življenjepis ter ju skupno z ostalimi dokumenti oddati najbližji postaji Ljudske milice. Tam bodo lahko dobili tudi vsa potrebna pojasnila. Sprejeti kandidati bodo takoj nameščeni in bodo dobili s tem pravico do prejemkov po Uredbi o plačah pripadnikov Ljudske milice.

Čas za vlaganje prošelj je od 8. junija do 8. avgusta 1953.

KOLEKTIV »VOLNENKA« V LJUBLJANI JE RAZPRAVLJAL O SVOJEM GOSPODARJENJU

Konkurenca, konkurenca nas duši...

V skladišču imajo za 31 milijonov dinarjev gotovih izdelkov. — Spomladanske vzorce ponujajo kuceem šele sedaj. — Ves kolektiv so mislili poslati na »brezplačen dopust«. — Kolektiv zahteva revizijsko komisijo

Sedim na sestanku. Poslušam in premišlujem. Včasih kaj zapišem. Mogoče besedo, ali več preslišim, vendar me na to že opozori naslednji govornik. Listi beležnice so polni podatkov. Jaz pa še in še beležim. Poročilo predsednice delavskega sveta.

Delavski svet je v februarju razpravljalo o proizvodnji in prodaji blaga. Spremembe v trgovini smo posebno hudo občutili...

...Spomladanska sezona je bila pred vrati. Tehnično vodstvo pa še ni izdelalo spomladanskih vzorcev. Vodstvo smo opozarjali, da mora mojster predvsem skrbeti za nove vzorce...

Na kucepe so čakali...

Ze iz poročila predsednika delavskega sveta in iz poznejše razprave smo si vsi, ki smo prvič prišli v »Volnenko«, uspeli ustvariti kolikor toliko jasno podobo za kaj gre. Upravno vodstvo podjetja se ni znašlo v sedanjem gospodarskem položaju. Uspeh podjetja je odvisen od izpolnjevanja zahtev tržišča.

Hrvatski in Bosni, je povedal tole:

»V Sisku sem bil in nič nisem prodal. Trgovine so polne. Tudi v Sarajevu in drugih mestih nisem nič prodal. Druga tekstilna podjetja so nas prehitela. Podjetje iz Pule je že v novembur lani ponujalo spomladanske kolekcije blaga.«

Sosed na levi, mi prišepeče na uho: »Počasni so, počasni. Pri nas v »Pletenici« že mesec dni izdelujemo kolekcijo zimске trikotaže.«

Drugi delajo ceneje

...Naš glavni proizvod so pletene bombažne zavese. Je povedala predsednica delavskega sveta. »Izdelujemo še trikotažne moške maje, žensko perilo, zimске volnene in moške izdelke. Zavese težko prodamo. Trg je nasičen z njimi do konca leta. Druga podjetja so začela tudi izdelovati zavese, toda izdelujejo boljše in prodajajo jih ceneje. Pri njih dobijo zavese že od 600 dinarjev navzgor, mi pa jih lahko prodajamo od 800 dinarjev naprej.«

Prepozni ste!

Komercialist podjetja, ki je pred dnevi obiskal trgovine v

...Prodaja je se ustavljala. Izdelki so bili vse slabši, kljub opomini obratovodnje in tehnične oseboja. V blagu so velike napake: enkrat je v blagu manjkala nitka kar v dolžini 20 metrov. Skladišče pa je vsak dan bolj polno. Letos v februarju smo imeli v skladišču za 15 milijonov dinarjev blaga iz preteklega leta...

Glej jih, glej! Hudujejo se na tržišču in na konkurenco. Saj ta je vendar potrebna. Delajo slabo blago, zato ga ne prodajo. Če ne bi bilo konkurence in prodajalcev z dobrim blagom, ki ga še ceneje prodajajo, potem bi morali potrošniki kupovati kar naprej za drag denar slabo blago.

Le kaj so v podjetju storili s tistimi, ki slabo delajo, ki dopuščajo tako hude napake v blagu? So zahtevali od njih, da škodo povrnejo? Je škodo povrnil tisti, ki jo je povzročil? Če je ni trpi ves kolektiv.

O potniku govorijo. Potnik res lahko poišče kucepe, toda ali bo podjetje rešil iz zagate, če so njegovi izdelki slabši? Če so dragi, če spomladansko blago ponujajo, ko je poletje na obzoru. Res. Težave imajo s stariimi stroji, včasih dobijo slabo prejo, toda veliko so sami krivi za slabo kvaliteto izdelkov.

Polno skladišče

Veliko blaga so imeli v skladišču že v začetku leta. Sedaj se je zaloga blaga povzpela

IZ ROVA POD LJUBLJANSKIM GRADOM

Malomarnost — vzrok nesreče

Malomarnost odgovornih ljudi, ki opuste predpisane zaščitne ukrepe pri delu, je večkrat vzrok nesreče. S tem ogrožajo življenje delavcev in njihovo ravnanje ima včasih za posledico tudi smrtne žrtve. Posebno pri razstreljevanju so taki primeri zelo pogosti — Pred meseci se je zgodila nesreča pri prebijanju predora pod ljubljanskim Gradom. Delavec Kadoič Franc je zašel v območje eksplozije in je zaradi poškodb umrl. Strelni mojster Levpušček Andrej se bo moral zagovarjati pred sodiščem

Fredor pod Gradom kopljejo tako, da delajo istočasno v dveh rovih. spodnjem, smernem in zgornjem, temeljskem. Loči ju tri metre debela plast; na razdalji vsakih šest metrov je prekopan jašek, skozi katerega odmetavajo izkopani material iz zgornjega rova v vozčke in jih po smernem rovu odvažajo. Dne 20. I. 1953, je minerska četa prebijala v vmesni plasti nov jašek in sicer iz spodnjega rova navzgor. Levpušček je sam vložil mine in jih

tudi zažgal. Po predpisih bi moral pet minut pred eksplozijo z vzklikom »ogonek« opozoriti na nevarnost delavce, ki so bili v dosegu eksplozije. V zgornjem rovu pa bi moral postaviti stražo, ki bi preprečila dohod v nevarno področje.

Levpušček vsega tega ni storil. Preden je zažgal mine je sicer naročil pomagaču naj opozori delavce, ki so bili v bližini, v spodnjem rovu. Menil pa je, da je zgornji rov prazen ker ni bil razsvetljen in ker je bila delovna posadka iz zgornjega rova zbrana v spodnjem. Zato je nekdo skozi jašek samo zavpil, da bo eksplozija, ni pa povedal kdaj in kje. Tako tudi neka bolj oddaljena skupina delavcev, ki so iz temeljskega rova sipali material v vozčke, ni preprečila Kadoiču, da ne bi nadaljeval svoje poti proti nevarnemu območju.

Levpušček je poznal varnostne predpise in bi jih moral upoštevati. Tega pa ni storil in je tako s svojim malomarnim ravnanjem zakrivil smrtno nesrečo.

KULTURNI ZAPISKI

Po zaslugi „Svobodašev“ se Velenju odpirajo nova obzorja

Razmišljanja ob Zletu delavskih prosvetnih društev »Svoboda« ob Velenjskem jezeru

Velenjski Zlet, dasi mu naš dnevni tisk ni posvetil skoraj nobene pozornosti, je pokazal prve plodove pravega pojmovanja dela delavskih prosvetnih društev. Prav zato smatram, da je ta Zlet zelo pomemben in da se je ob njem mogoče marsičesa naučiti.

Zlet je torej priredila velenjska »Svoboda« in z njim dokazala, da je doumela svoje naloge in koristno uporabila čas od svoje ustanovitve pa do danes. Ob Zletu je bilo v »Svobodi« nekaj nad 400 članov. Moški in mešani zbor, mladinski pevski zbor, tri dramske skupine, godba na pihala in še nekaj drugih skupin so ob zletu, ko so pregledovali svoje dosedanje delo, lahko ugotovili, da njihov trud ni bil zaman. Razen teh skupin pa ima »Svoboda« še lepo urejeno knjižnico in tudi čitalnico, kjer se ob večernih urah zbirajo ob knjigah in revijah rudarji ter njihova mladež.

Zlet »Svobode« je bil združen z odprtjem ličnih naprav, športnih in prosvetnih, ob Velenjskem jezeru. Morda ne bo odveč o tem reči nekaj besed.

Na sevrozvodnem predelu premogovnega bazena velenjskega rudnika se je svet pred časom nekoliko posedel (izpod tega predela so namreč izkopali že nad 6 in pol milijona ton premoga); nastalo dolino je začela zalivati voda, to je potok Lepena, in tako je nastalo z leti jezero, ki ima svoj izliv v reko Pako. To jezero je pritegnilo pozornost podjetnih velenjskih »svobodašev«, ki so začeli razmišljati o tem, da bi se dala okolica jezera okusno urediti v prostor za razvedrilo, šport, uk in zabavo rudarjev in njihovih družin.

Začeli so urediti zamisel. »Svoboda« je pridelala pobudo, rudnik je širokodušno pomagal s sredstvi, »knapi« pa so hodili k jezeru na prostovoljno delo. Tako so s skupnimi prizadevanji izkrcali gozd in grmovje okrog jezera, zasuli močvarce, postavili ljubek »hotel« in uredili res moderno kopalnišče. Vso okolico so

lepo uredili; razpeljali so poti in steze, zasadili travo in napravili še marsikaj. Pod rob gozdiča so vsekali prostor za gledališče na prostem in tudi že vse uredili, samo pozorišče je treba še pripraviti. Tu bodo lahko skozi vse leto nastopale dramske skupine, pa tudi filme bodo lahko tukaj vrteli. Seveda pa imajo tudi kopico načrtov: uredili bodo še športna igrišča in drugo. Tudi za otroke so preskrbeli ljubke gugalnice in druge naprave.

Pogled na vse to, kar so rudarji napravili ob Velenjskem jezeru, človeka resda razveseli. Na Slovenskem je začel rasti še en ljubek, prijeten kraj, tokrat ob Velenjskem jezeru. Grade in urejujejo ga »svobodaši«. Seveda pomeni tako urejeno jezero nov svet za velenjske rudarje, svet prijateljskega razvedrila, prireditvev in tekmovalj. To je tisto, kar so poklicane v življenje delavskega rodu vnašati »Svobode«. Seveda pa so poklicane poskrbeti za to, da se ustvarijo materialni pogoji za razvoj delavske prosvetne samodejavnosti: čim več bo namreč možnosti, tem večji bo krog »Svobode«, tem plodnejša bo prosvetna tvornost, tem bolj klen in samorastniški bo delavski rod, ki ga bodo oblikovale »Svobode«.

Menim, da je velenjska »Svoboda« ubrala pravo pot: ureditev naprav okrog jezera, ki pomeni prve korake na tej poti, to potrjuje. S temi napravami okrog jezera se še večajo spremembe, ki v zadnjem času menjajo podobo Velenja. V Velenju so zrastle nova stanovanjska naselja, moderna kopalnica, sodobna ambulanta, krasna kinodvorana in sedaj še Velenjsko jezero. Vse to bitno menja podobo tega kraja in sčasoma tudi miselno ljudi, ki je bila, še ne dolgo tega, za mnoge v tem kraju zaprta v zelo ozek svet med dva mejnika: jama in pivnica.

Program velenjskega Zleta — umetniških in športnih prireditvev, je bil po izboru zelo pester. Po-

hvalno je tudi, da so na Zletu sodelovala delavska društva iz drugih krajev; zlasti je lepo, da so na Zlet prišli tudi zastopniki delavskega društva iz Hrvaške. Za izvajani program je bilo med prisotnimi obilo zanimanja. Pri športnih tekmovanjih so ljudje kar živo »navijali«. Vse to obeta, da se bo delovanje delavskega društva še razvijalo, obogatilo in tudi kakovostno napredovalo.

Nekaj pa bi nedvomno le morali povedati ob robu prireditvev na Zletu. Naj mi prijatelji ne zamerijo — oficialni prosvetni program je bil vsekakor predolg, saj je trajal nad tri polne ure. Običajno koncerti ne trajajo dosti nad eno uro. Morda bi kazalo ob podobnih prireditvah urediti tako, da nastopajoče skupine nastopijo na oficialni prireditvi samo z eno ali dvema točkama, da pa potem prirede še posebne prireditve in tekmovalja. Godbe na pihala bi, recimo, lahko vse popoldne igrade promenadne koncerte; njihovo izvajanje bi lahko prenašali preko zvočnikov. V letnem gledališču bi lahko posebej nastopile folklorne plesne skupine in bi privabile vse tiste, ki se za to vrst dejavnosti posebej zanimajo. Morda bi lahko napravili tudi posebno tekmovalje pevskih zborov med seboj. No, takih možnosti je veliko in vsekakor bi na ta način razbremenili oficialni program; sama prireditvev pa bi pridobila na živahnosti, barvitosti in raznolikosti. Na to naj bi prireditelji podobnih stvari v bodoče pomislili.

Izšla je osma številka „Socialistične misli“

RAZVESELILI SMO SE JE

Izšla je osma številka »Socialistične misli«. Na uvodno mesto revije so uredniki tokrat urstili tri zelo zanimive prispevke o sodobnih vprašanjih, ki nas vse prav neposredno zanimajo.

I. S. piše o članku »Za nadaljnjo izpolnitev gospodarskega sistema« o tem, kako spremeniti način urejanja gospodarskih obveznosti posameznih podjetij naproti družbeni skupnosti. V svojem prispevku člankar zelo jasno in razločno pove, da s stopnjami akumulacij ni več mogoče za gospodarski napredek in delavske samoupravljanje koristno urejati obveznosti gospodarskih podjetij do skupnosti in to trditve tudi podkrepljuje z nekaterimi primeri. V nadaljnjem pa nam piše zelo poljudno pojasnjuje zasnove novega načina, po katerem bodo v bodoče podjetja izpolnjevala svoje družbene obveznosti do skupnosti in utemeljuje tudi prednosti novega načina.

V članku »Dve skrajnosti« nam I. T. na primeru člankov, ki so doslej izšli o Latinski Ameriki v našem tisku, osvetljuje nekatere slabosti našega novinarstva, med katerimi je slaba informiranost o resničnem obeležju posameznih dogodkov ter nasedenje enostranskim in tendenčnim ocenam. Ta prispevek je zelo zanimiv; verjetno bo sprožil še polemiko o podobnih slabostih na drugih področjih novinarstva in s tem samo prispeval k čim temeljitejši presoji posameznih dogodkov in pojavov.

Kot tretji pa je v tej številki

uvrčen prispevek Darinke Musserjeve »O nekaterih načelnih vprašanjih kritike amaterskih gledaliških predstav«. Povsem pravilno ugotavlja, da je v primeri z velikim številom amaterskih gledaliških predstav in še večjim številom obiskovalcev, istih, ter ob istočasni veliki potrebi, ki jo čutijo amaterska gledališča (režiserji, igralci itd.) po kritiki, ki bi jim pomagala ostriti umetniški okus, nakazovala bolj svari pred nevarnostmi, te kritike je daleč, daleč premalo. Poleg tega Musserjeva z nekaj mislimi načena tudi vprašanje kakovosti kritike, meril, ki naj se jih kritika poslužuje in odnosa do kritike.

V literarnem delu osme številke »Socialistične misli« je Mihe Klinarja »Fantovska pesem«; L. Kraker je prevedel tri pesmi (Slutnja, Potnik tretjega razreda in Zal mi je človeka) srbske pesnice Desanke Maksimović; Miško Kranjec je prispeval »Povest o žalostnem poštarju«; v tej številki pa se končuje tudi Antona Ingličiča »Vrtljak«.

Zelo razveselil bralca prispevek Milana Koblarja, ki praznaprav predstavlja gradivo za življenjepis Toneta Cufarja.

V razgovorih pa F. N. odgovarja na vprašanje »Kakšno je vaše mišljenje o opereti«. Med drugim piše takole: »Pribiti je treba, da delamo opereti krivico. Nobeni vrsti umetnosti ni naprej zagotovljeno, da je ne bo nekdo ponizal na raven kiča. Tudi opereta je umetniška oblika, ki ob pravih umetnostnih merilih lahko

upeljavi svojo opravičenost... Vse odvisi od tega, ali je operetna umetnost zgrajena na lepotnih zakonih in ali jo moremo meriti z umetniškimi merili... Mimogrede povedano, se nam opereti ni treba prav nič stramovati, saj jo v delalah z visoko in bogato kulturno tradicijo z onemo in uspehom negujejo kot kakovostno glasbeno vrsto... Upam da sem s temi vrsticami razblinil marsikak predsodek o opereti... To in še marsikatero misli preberemo torej v tem prispevku.

Ce k tem prispevkom pristajemo še članek R. Golouha »Sindikalne politične težnje ameriškega delavca«, zapiske v rubrikah »Svoboda«, »Delavska gibanja v svet«, »Slovenska gledališča«, »Nove knjige«, pa imamo pred seboj vsaj bežne obrise osme številke naše »Socialistične misli«.

Drežec

KAJ BOMO BRALI

Znano narodno pesem o Ravbarju, ki je pod Siskom potolkel Turke, je privedla Mladinska knjiga za naše cicibane. V Vidčevih večbarvnih ilustracijah in ob besedilu, ki ga je privedel Mile Klopčič, bodo naši otroci lahko spoznali novo dragoceno iz našega narodnega blaga.

Ljudska prosveta Slovenije je izdala v knjižici ljudskih iger dve igri: Jožeta Pahorja »Čas je dozorel« in Ilke Vaštetove »Visoka pesem«.

Denije tovariš Edo Turnher in župan mesta Pirana.

V zaključnem tekmovalju so se moštva zornila takole: 1. Sekretariat za notranje zadeve LRS; 2. Železarna Jesenice, 3. železniške delavce »Boris Kidrič« Maribor itd.

Vsa moštva so pokazala lepo in borbeno igranje. Ob zaključku tekmovalja je razdelil zastopnik Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, tovariš France Boštjančič prvim petim moštvom lepe plakete in knjižna darila. Zmagovalec — moštvo sekretariata za notranje zadeve, pa je prejel še posebej prehodni pokal Republiškega sveta sindikatov in umetniško sliko, kot darilo sindikalnega sveta v Piranu. E. K.

Državna založba Slovenije je izdala knjigo Alojzija Vadjnala »Matematična terminologija«. V zadnjih letih občitimo bolj kot kdaj koli prej pomanjkanje in nedognanje slovenskega izrazoslovja za posamezne panoge znanstvene dejavnosti. Ta potreba je že rodila vrsto prizadevanj in mednje sodi tudi Vadjnalova »Matematična terminologija«. Delo obsega skoraj samo izrazoslovje, ki ga uporabljajo v osnovni in srednji šoli.

Državna založba Slovenije je založila Vasje Pirca »Stauntonov spominski turnir 1951«. Pisec pravi v opombi da je to njegova druga slovenska turnirska knjiga, posvečena Stauntonovemu spominskemu turnirju, ki je bil igran v Angliji leta 1951. Turnir je za nas Jugoslovane posebno pomemben, ker smo tu dosegli največji mednarodni turnirski uspeh. Tisti, ki radi šahirajo, oziroma, ki hočejo študirati šah, bodo našli v njej veliko zanimivih šahovskih problemov.

Maksim Gaspari: »Kaznovana trdosrčnost«

Ob razstavi del Maksima Gasparija

IZ NJEGOVIH PODOB DIHA ŽIVLJENJE

Podobe Maksima Gasparija, našega najpomembnejšega slovenskega folklorista, so razstavljene v prostorih Narodne galerije v Ljubljani. Kdo ne pozna Gasparijevih podob, kdo ne pozna pri nas teh umetniških stvaritev najbolj znanega in priljubljenega slovenskega upodabljačega umetnika?

Prizori, ki jih je Gaspari slikal iz kmečkega življenja, so živo pisani, preprosti, lepi in umetniško doživeti. V osaki stvari je našel svoj motiv. Slikal je stare čebelarje, razcapane berače, pastirke na pači, matere z otroki, ženitovanjske in druge običaje. Skratka, Maksim Gaspari je spremljal življenje kmečkega človeka od rojstva do smrti, od »zibel do groba«. Zbiral je narodno blago, slikal starodavna znamenja, čebelnjake, kozolce, slikovite hiše. Vse to je upodabljal na platnu kot zbirko spominov na nekdanje čase, spominov za nas in naše potomce. Vsega pisanega življenja,

ki ga je Gaspari ohranil nam in poznim rodovom, že davno ali skoraj ni več. Ker pa ga nam je osem ohranil v podobah, je to ena izmed njegovih poglavitnih zaslug. V podobah je ohranil prastare šege in navade, stvari, ki jih najdemo le še v muzejskih dooranah ali pa tudi tam ne.

Nič čudnega torej, če je Gasparijeva umetnost našla pot do najbolj preprostih ljudi. Tudi najbolj preprosti ljudje so začutili v osaki njegovi podobi umetniško delo. Zakaj videli so v podobah Maksima Gasparija del svojega ali svojih dedov življenja. Ljudem so se njegove podobe priljubile, ker diha iz njih življenje, ker diha iz njih Gasparijev življenjski in ustvarjalni cilj, ustvariti Slovencem res pravo, domačo, vsakomur umljivo in vsakomur, še tako preprostemu človeku dostopno umetnost. Vse to pa je Gaspari s svojimi deli res dosegel.

Se besedo dve o plodni življenjski poti našega pomembnega

jubilanta. Po šolanju v Begunjah pri Cerknici in šolanju na ljubljanski realki je šel v uk k nekemu trgovcu v Kamniku. Toda fant ni izpolnil očetovih želja. Umetniške stvaritve so ga bolj mikale. Nedavno umrli zbiratelj starin in umetniških spomenikov I. N. Sadnikar iz Kamnika je bil fantu posebno naklonjen. Poskrbel je, da je Gaspari prišel na šolo za umetno obrt v Ljubljani. Potlej je, obiskoval višjo državno grafično šolo na Dunaju in še pozneje umetnostno akademijo.

Na Dunaju se je družil s krogom mladih ljudi, naprednih, ki so ljubili domačo grudo in skupaj z njimi ustanovili umetniško društvo »Vesna«. »Vesna« naj bi gojila narodno umetnost, da bi tako odpravila tuje vplive iz umetniškega ustvarjanja pri nas. Na celom društva je bil izmed vseh »Vesnanov« Maksim Gaspari vedno najbolj zvest. To je izpričal o svojih podobah.

Letos je Maksim Gaspari sla-

vil 70-letnico rojstva. Ljudska oblast mu je podelila najvišje priznanje, Prešernovo nagrado, kot priznanje za njegovo celotno življenjsko delo. Temu jubileju pa

je posvečena tudi razstava v prostorih Narodne galerije v Ljubljani, kjer so razvrščene podobe umetnikove rasti in njegovih življenjskih stvaritev.

PRED TRIDESETLETNICO »SVOBODE« V RUŠAH

Društveni prapor bodo razvili

Ruše so prijazno naselje ob oznožju Pohorja in imajo že staro delavsko tradicijo. Pred sto leti sta bili tu dve fužini, papirnica, oljarnica in glažute. Posebno pa so se Ruše razmaknile, ko je bila zgrajena elektrarna Fala in Tovarna dušika in umetnih gnojil. V teh tovarnah je dobilo delo nad šest sto delavcev. V teh orstah je začela vznikati in se razvijati tudi proletarska zavest.

Pred tridesetimi leti je sindikat tovarniških delavcev ustanovil v tem kraju »Svoboda«. V društvo so pristopili novi delavci in »Svoboda« je bila kmalu v Rušah zelo priljubljena. Seveda pa je bila vladodržcem trn v peti in društveni odborniki so imeli neprestano za vratom žandarmerijo in preiskave v hiši, ki jih je od-

režalo takratno sresko načelstvo v Mariboru. V času Židkovičeve diktature so ruško »Svoboda« oblastniki razpustili. Delavci so jo obnovili leta 1935, pod imenom »Vzajemnost«. Toda tudi »Vzajemnost« so po štirih letih delovanja tedanje oblasti razpustile.

Na ruško »Svoboda« imajo delavci lepe spomine. V tem društvu je deloval tudi španski borec Miha Pintar, ki je pozneje padel v partizanih. Iz ruške »Svobode« so zrastle mnogi borci Pohorskega bataljona. Po osvoboditvi so se »svobodaši« zgnili v društvo »Miha Pintar«, potem, ko je vznikla pobuda za obnovo »Svobode« na Slovenskem pa so, seveda hitro, obnovili tudi v Rušah tradicionalno »Svoboda«. Danes ima

ruška »Svoboda« 380 članov. Uspešno delujejo moški mešani, mladinski pevski zbor orkester in godba na pihala šahovska sekcija. Ljudska univerza, knjižnica, gledališka in kegljaška skupina.

Tovarna dušika je »Svobodis« odstopila bismo menzo, ki jo je društvo preuredilo o klubske prostore, v katerih je članom na razpolago obilo časopisov in revij, kjer se ob večerih člani sestajajo, pogovarjajo in kjer imajo tudi skupine svoje vaje.

Tridesetletnico bo ruška »Svoboda« proslavila o dneih 20. in 21. junija. Svečano bodo razvili društveni prapor, kateremu bo kumoval tovariš Martin Greu, ki ima mnogo osebnih zaslug za uspešno delovanje sedanje »Svobode«. Istočasno ko proslavljajo društvo »Svoboda«, tridesetletnico ustanovitve, slavi tudi ruška godba na pihala petindvajsetletnico svojega obstoja. Na to svoje slavje seveda ruški delavci, vabijo tudi ostala društva in vsi, ki se osele delavskega napredka

Miljutin Arko

D R U Ž I N S K I K R O G

Malo razmišljanja in modrovanja, ki pa menda ne bo odveč
TE VRSTICE SO NAMENJENE NAM VSEM!

V ljudsko navado je že prešlo, da pripisujemo rojstvom, začetku šolanja, zrelostnemu izpitu, poroki in še nekaterim podobnim dogodkom iz našega življenja poseben pomen. Kako to? Taki dogodki so namreč neke vrste življenjski mejniki: od njih je odvisna življenjska pot, osebna in družbeno dozorevanje človeka in marsikaj, kar je za človekovo življenje zelo pomembno.

Menda ne bom preveč kričal, če trdim, da se pri nas očasi še marsikje premalo zavedamo pomembnosti teh dogodkov in da jim zato — tako posamezniki kot družbene in javne ustanove — posvečamo daleč premalo pozornosti. Ko sem se razgovarjal z nekaterimi ljudmi o tej stvari, so me enostavno zaobrneli, češ kaj

minjajo. Provenstveno gre za miselnost in moralno pripravo na take dogodke, ker je od teh prvih odvisno, s kolikim človeškim dostojanstvom jih vsak izmed nas bodo doživeli, in s koliko vrednoto jih potem v življenju ceni.

Recimo, sklepanje zakonske zveze. To je za oba zakonca in za družbo neverjetno pomemben korak. Njegovega pomena ne moremo zagotoviti samo z zunanjim bleskom (lepe obleke, slavnostne dekoracije, dobre pojedine), dasi teh stvari ne gre zanemarjati, ampak je treba poskrbeti predvsem za to, da se zakonca zavesta svoje odločitve. Tega verjetno ne more izpolniti sam »poročni obred«, ampak bi bilo potrebno zagotoviti neko pripravo za zakon. To je še pomembnejše v našem času,

cevo za rojstvo otroka, zlasti prvega. Z otrokom postaja družina šele prava družbena enota; z njegovim rojstvom se odpre zakoncem nebroj novih človeških, miselnih, vzgojnih vprašanj.

Vsekakor bi bilo potrebno pripraviti ljudi za tako pomembne korake začetni posvečati več pozornosti kot doslej. Mislim, da ne gre zgolj za neka občasna javna predavanja ali podobno, česar seveda tudi ne gre zavračati, ampak da bi si morala naša družba ustanoviti za to primerne vzgojne ustanove. Kakšne naj bodo in na kakšen način bi delovale, tega sedaj ne bi vedeli svetovati drugi. Seveda je nekaj podobnega s pripravo otroka za šolo (marsikje matere neubogljivo predšolsko deco strah: le počakaj, sedaj boš šel v šolo, tam te bodo pa že naučili), s pripravo za samostojen poklic, za izbiro poklica in podobno. Vse to zahteva skrbno individualno delo s človekom. Vendar pa se bi to delo obilo poplačalo. Nedvomno bi se s takim delom izognili mnogim težavam, v katere zaidejo ljudje v svojem življenju zaradi nepoučenosti, zaletavosti, nepripravljenosti, in ki povzročajo obilo tegob posameznikom in družbi.

Toliko torej o pripravi na dogodke, o katerih je govora, ker je splošno in pomembno dogodka predvsem odvisna od notranje zrelosti ljudi samih, ki to doživljajo.

Druga stvar pa so praznični običaji in slovesnosti ob takih dogodkih. Menim, da je tudi v tem pogledu pri nas še precej napak in gola formalizma. Prostor, v katerih se, na primer, sklepajo zakonske zveze, opravljajo vpisi v rojstne knjige, kakor tudi prostori za druge tovrstne slovesne prilike, bi morali biti čim bolj slovesno urejeni. Nekateri menijo, da je dovolj, če je za to slovesnost določena neka posebna soba, premalo pa razmišljajo o opremai takih sob. To seveda meji na neke vrste formalizem.

Seveda je ureditev takih prostorov zvezana s stroški. Toda nedvomno bi se povsod, kjer bi izšla primerna pobuda, našli dovolj kolektivni, ki bi imeli dovolj volje in sredstev za to, da bi opremili take prostore s pohištvo, slikami in drugimi okraski. Saj gre vendar za ure-

ditvev prostora, skozi katerega pelje pot vsakogar izmed nas. Samo pobude v tej smeri pa še vedno manjka.

Toda mislim, da ne gre samo za to uradno »svečanost«. Poroka, rojstvo otroka, zrelostni izpit in podobno so vendar tudi dogodki za vse znanke in prijatelje tistega, ki jih slavi. Vendar pa so še redki primeri, da recimo, delavski penski zbori, godbe ali druge delavske družine prirede podobne slovesnosti, da jim v društvenih prostorih prirede sprejeme, da jih počaste s skromnimi tovariškimi darili in — z življenjskimi nasveti in vedrino. Vse to in še marsikaj takega bi povečalo družbeno veljavo stvarim, ki so same po sebi zelo pomembne, in na katere se v vsem svojem življenju spominjamo.

Menim, da v tej smeri nismo dovolj napredovali in sem zapisal te besede v premislek zato, da bi zamujeno nadoknadili.

Poroka je za mladi par pomemben življenjski dogodek

POUČNA, TODA ŽALOSTNA ZGODBA IZ AMERIKE

Zadnje ure črnega Aljale

Trinaest ur je stal na terasi — 30 metrov visoko — in grozil, da bo skočil v globino, če ne bodo oblasti preklicale sklepa o njegovem izgonu iz Amerike. — Potem je zaspal in...

V ameriškem mestu San Monica je 30. maja stal na majhni terasi — 30 metrov visoko — nek mladi črnc. Krilil je z rokami in upil, da se bo vrgel v globino, če mu ameriške oblasti ne bodo dovolile življenja v Združenih državah.

Mashood Olabisi Aljala — tako se je imenoval mladenič — je bil doma iz Nigerije. Njegov oče je poglavar črnega plemena. Pleme ga je poslalo v Ameriko, da bi se izobrazil in se kot izobražen mož vrnil v domovino. Fanta pa je pritegnilo veleumestno življenje;

zabredel je in pozabil na šolo, pozabil na dom in na naročilo plemenskih starešin. Ker se ni učil in polagal izpitov, so ga iz Amerike izgnali. Takrat se je strezil. Domov se ni mogel vrniti, ker je vedel, da bi ga prijatelji smatrali za izdajalca in bi ga gotovo ubili... Take kazni namenijo črni poglavarji tistim, ki ne izpolnijo njihovih naročil. Zato je Aljala stal 30. maja na terasi in grozil, da bo skočil v globino, če ga ne bodo pustili v Ameriki.

Toda kdo se bo zmenil za črnca, ki se misli ubiti? Črncev je že tako preveč — so menili mimoidoči. Mladi Aljala je 13 ur stal na majhni terasi. Potem pa je zaradi utrujenosti zaspal. Sklonil se je, izgubil ravnotežje in... padel v globino.

Starinski spev žena z Južnih otokov

V tajinstveno noč, ki jo razsvetljujejo redke zvezde in prižgane bakle, priplešejo dekleta. Lahen vetrič se poigrava z njihovi lasmi in jih boža z blagodejno toplim dihom. Starci, možje in žene, ki sedijo okrog plesišča, zamaknjeno zro v njihove zasajane gibe. Dekleta z Južnih otokov pa plešejo in pojejo:

— Narava, neskončno se ti zahvaljujem, da si me ustvarila ženo!

Morda bom v življenju prelivala solze. Toda če jih bom prelivala iz ljubezni do moža — bom srečna!

Morda bom revna in bedna, toda če bom dala življenje mojemu sinu — bom srečna!

Morda ne bom lepa, toda če me bo ljubeči mož videl lepo — bom srečna!

Morda ne bom nikoli ljubljena, a ljubila bom tako, kot ljubi lahko samo žena in tudi tako — bom srečna!

Če pa bo vse moje življenje sam smehljaj ter bom lepa, bogata in ljubljena, se bom vsemu temu z lahkoto odrekla, da bo utihnil jok otroka in da bom ublažila strast moža!

Narava, neskončno se ti zahvaljujem, da si me ustvarila ženo!

Koliko človeške topline, koliko skupnaja v življenju in življenjskih modrosti diha iz te pesmi ženš »divjega« plemena z Južnih otokov.

»Narava, neskončno se ti zahvaljujem, da si me ustvarila ženo!« Tako pojejo žene z Južnih otokov v enem izmed svojih starinskih spevov

In zopet so vpisali novega državljanja v rojstno knjigo

boš s tistimi preživeli navadami in običaji, ki kot nepotrebna naplaka preteklosti spremljajo take dogodke. To je treba pozabiti, so dejali.

Zdi se mi, da ti naši prijatelji, ki tako govorijo, ne ravnaajo nič boljše, kot bi počela babica, ki bi z umazano vodo vred zila iz banje v kanal tudi dojenčka. Res, da so v slavnju življenjsko važnih dogodkov hoteli nekateri družbeno zaostali uveljaviti svoje miselnost in moralne vplive in družbene predsodke. Od tu toliko nesmiselnih praznih in ceremonij. Toda tega se je lahko sčasoma znebiti, ker je to lupina. Toda zanemariti pa je to, da vsak izmed nas ob takih življenjskih dogodkih nekaj notranje doživlja in čuti, da mora do njegovo doživljanje dobiti tudi zunanje poudarka, pa se pravi zavreči z lupino tudi jedro. Tega pa ne bi smeli početi.

Najprej moram povedati, da pri slavnju prej omenjenih dogodkov ne gre samo za zunanji blesk, za take ali drugačne običaje. Ti so stvar navade in ljudskega pomanja ter se v zgodovini spre-

ko so še tako močna gnala malomeščanska in klerikalna pomanja o zakonski morali, ko je potrebno mladim ljudem razložiti trezno in preudarno pomen koraka, ki ga človek napravi s sklepanjem zakonske zveze in v luči te odločitve tudi proletarske moralne norme.

Podobno je s pripravo zakon-

Nekaj okroglih za kratek čas

Ne zna drugače

— Oh, kako vi kašljate. Ne ugaja mi ta vaš kašelj.

— Ne morem si pomagati, tovariš doktor — če pa ne znam drugače...

Prijetno razočaranje

Zakonca Petersen iz Kopenhagne sta se hotela ločiti. Zato je dal Petersen v časopis takle oglas:

»V zakonu razočaran mož srednjih let išče sotrpinko — poroka ni izključena.« Da žena ne bi zvedela tega, je navedel tuje ime in naslov. Kmalu je dobil precej ponudb, med katerimi mu je ena

prav posebno ugajala. Z neznano sotrpinko si je začel dopisovati. Ker sta v pismih našla veliko sorodnosti in duševne harmonije, sta se zmenila za sestanek. Toda Petersen je bil zelo razočaran — na sestanek je prišla namreč njegova žena — ki mu je pisala pod tujim imenom...

Nezaslišano

— ...Potem sem padel v vrelo vodo in nato sem mesec dni ležal.

— Kaj? Mesec dni v vreli vodi?

24

V sobi je bilo dolgo vse tiho. Ellie May in Ada sta molčali na pragu. Jeeter je sedel na postelji, zatopljen v misli, dokler ga Duda ni pahnil in postavil na noge. Za njim se je izmuznil tudi Duda.

Ko so vsi znova odšli na dvorišče, je Duda sedel v avto in začel hupati. Zenske so se zabavale z brisanjem prahu s karoserije in blatnikov. Samo babica se avtomobilu ni približala. Umaknila se je na običajno mesto za cedro, od koder je opazovala ostale.

Jeeter je počenil k dimniku razmišljujoč o Bessienih besedah, ki jih je rekla v hiši. Bil je prepričan bolj kakor kdajkoli, da bog pričakuje od njega, da se bo poboljšal in da ne bo več mislil o Bessie nič pregrešnega.

Vendar je sklenil svojo namero uresničiti. Časa je še dovolj, je dejal sam pri sebi, da grem in si iztaknem oči, in če poprej boga ne razžalim, bo stvar še boljša. Dotlej pa se bom lahko še temeljiteje prepričal, da moram to storiti.

V kuhinji se je našlo še nekaj žvare in Ada je spekla tudi polento.

Ko so posedli okrog mize v kuhinji, so jeli slastno jesti koruznik in žvare. To je bila prva jed tistega dne, in najbrž tudi zadnja. Ko so očistili krožnike in pojedli še zadnji kosček koruznika, so znova odšli na dvorišče, da bi se nagledali novega avtomobila. Babica je skrila kos kruha pod predpasnik in ga položila pod žimnico svoje postelje, da bi imela kaj za drugo jutro v primeru, če se Jeeteru ne bi posrečilo dobiti malo moke in mesa.

Jeeter je zdaj želel, da bi se takoj malo vozil z avtom, in rekel je Bessie, da je pripravil na pot.

Bessie pa je imela druge načrte. Zato mu je odgovorila, da ne nameravata z Dudom tisto popoldne malo odpeljati na izprehod, in sicer čisto sama, da bi se lahko nemoteno pogovorila o poroki. Jeeteru je objubila, da mu bo dala avto brž ko se vrneti.

Z Dudom sta sedla v avto. Duda je odpeljal z dvorišča po tobačni poti proti državni cesti. Jeeter je pomislil, da sta morda namenjena v Avgusto, toda še preden ju je utegnul vprašati, sta se odpeljala tako hitro, da ga niti slišati nista mogla.

»Ta Duda je najsrečnejši človek,« je rekel Ellie May, »je-li?«

Ellie May je odšla po poti skoz oblak prahu, da bi videla njun odhod. Slišala je Jeetera, bila pa je prevzeta od želje, da bi videla novi avto, kako vozi po cesti, in da bi slišala Dudovo hupanje tako, da ni mogla slišati, kaj ji Jeeter govori.

»Duda je prišel od povsem novega avtomobila in se hkrati oženil,« je nadaljeval Jeeter. »Malo ljudi je doseglo kaj takšnega v enem dnevu, ti pravim. Imeti nov avto je nekaj čudovitega. Kolikor vem, od tu do reke ni nikogar, ki bi bil kupil nov avtomobil. Malo pa je tudi mož, ki bi imel tako brhke žene, kakor je za svoja leta Bessie. Bessie je sijajna ženica za možkega... za vsakega možkega, pa naj bo kdorkoli. Bojim se samo, da je celo nekoliko prelepa, in ne vem, ali bo Duda to upošteval. Zdi se mi, da Bessie tako ali drugače išče preveč užikov, preveč za tako majhno ženo, nekoliko večjo od navadne deklice. Ne vem, kako se bo Duda temu odzval, toda Bessie bo kmalu zvedela, pri čem je. Hm, da sem jaz na njegovem mestu, bi bilo kaj lahko. Z menoj bi se naužila od prve do zadnje ure.«

Zdaj je tudi Ellie May slišala, o čem je Jeeter govoril, in to jo je zanimalo. Obstala je, da bi slišala, kaj bo še rekel.

»Zdaj, Ellie May, je čas, da si poiščeš moža. Vsi moji ostali otroci so že poročeni. Zdaj si ti na vrsti. Pravzaprav si bila na vrsti že zdavnaj pred Pearl in Dudom, pa sem ti dovolil počakati zaradi tvojega obraza. Vem, tebi se je teže omožiti kakor drugim, toda v tej deželi se mora vsakdo poročiti. Tudi ti moraš najti možkega, s katerim se boš omožila; čakati ne moreš več.«

Kmalu bi utegnulo biti prepozno, pa tudi ti ne bi hotela, da bi se ti to pripetilo. Ne bom ti več dovolil zabavati se z Lovom, kakor si se prejle, kajti tako ne boš dobila moža. Lov je že oženjen. Tebi je potreben neporočen možki. Tam na fisti žagi pri Big Creeku je mnogo dobrih fantov. Lahko se napotiš tja in poskrbiš, da se bo kateri izmed njih zagledal vate. To ni težavno. Zenske že vedo, kaj je treba storiti, da jih možki opazijo, a ti si že dovolj stara, da o tem vse veš. Fantom tam doli na žagi pri Big Creeku moraš biti všeč ne glede na to, kakšen je tvoj obraz. Če te človek gleda od zadaj, mora neutegoma zahrepeneti po tebi. To mi je nekoč pravil Lov, on pa že ve, saj je oženjen. Samo svojega obraza ne smeš kazati, da ne bi odvrnila fantov od sebe.«

Ko je Jeeter znova pogledal Ellie May, je jokala. Bilo je prvokrat, da jo je od njenih otroških let videl jokati. Ni vedel, kaj bi storil, niti kaj bi ji rekel, ker nikoli ni imel priložnosti tolažiti jokajočo žensko. Ada ni nikoli jokala. Ada ni nikoli počenjala nič takšnega.

Praden jo je mogel vprašati, zakaj joka, je zbežala na bombažno polje; tekla je proti gozdu za hišo, preskakujoč grmiče ko splašen zajec.

»Ha, kaj takšnega pa še nisem videl,« je rekel Jeeter, »ko bi le vedel, kaj sem ji mogel reči, da se tako vede.«

XIII

Jeeter je čepel kraj dimnika še pol ure potem, ko je Ellie May zbežala. Buljil je v sledove novega avtomobila na dvorišču in se čudil ostrini odtisov, ki so jih zapustile za seboj pnevmatike. Pnevmatike njegovega avtomobila, ki so še zmeraj stale na dvorišču med hišo in kaščo, so bile vse oguljene. Ko so vozile po pesku, niso puščale za seboj nobenih sledov, razen dveh vzporednih gladkih črt. Jel je razmišljati, kaj bi storil s pnevmatikami. Če bi mogel vse hkrati napolniti, bi odpeljal v Avgusto tovor drv in jih prodal. Morda bi dobil zanje cel dolar.

ERSKINE CALDWELL

TOBAČNA
pot

Dude se je obrnil, da bi pahnil Jeetera od postelje. Jeeter pa se je je oklenil in se ni dal odriniti.

»Zakaj pa hočeš to storiti?« je vprašala Bessie.

»Toliko sem razmišljal o vsem, kar si mi rekla, da mi je zdaj jasno, da moram oditi in si iztakniti oči, tako da me bog ne bo več izkušal. Razžalil sem ga in vem, da moram to storiti, da ga ne bi več žalil. Je-li tako, sestra Bessie?«

»Tako je,« je odgovorila. »Sveto pismo pravi, da mora človek tako storiti, če se hučo pregreši.«

Jeeter je gledal Bessie. Odgrnil je odejo, da bi jo bolje videl.

»Pravzaprav bi mogel vso to stvar nekoliko odgoditi,« je rekel po kratkem razmišljanju. »Morda pa tudi ni tako veliko zlo, kakor sem mislil. V človeku se oglašajo zdaj čudni občutki, da govori marsikaj, česar ne misli. Ko pride čas, da je treba zemljo zorat in posejati, človek čuti, da ni več gospodar svojega jezika... in tega tudi ne želi. Tako pa je tudi z njegovimi dejanji. Pri meni se to zmeraj pojavlja ob koncu februarja ali v začetku marca. Naj ima človek še toliko otrok, zmeraj želi, da bi jih imel še več.«

